

de landbouw in zeeland

Ing. R. Krijger,

Ingenieur voor structurele zaken,
Provinciale Directie Bedrijfsontwikkeling Zeeland

De provincie Zeeland is een typisch akkerbouwgebied. Daarnaast zijn ook de tuinbouw met de fruitteelt en de rundveehouderij met melkvee en mestvee van betekenis. De varkens- en pluimveehouderij zijn van geringe omvang.

Voor het jaar 1974 is de indeling van de kultuurgrond als volgt :

	Zeeland		Nederland	
	in ha	in %	in ha	in %
akkerbouw	98.600	76	680.641	33
grasland	18.402	14	1.296.577	62
tuinbouw	12.320	10	114.367	5
totaal	129.322	100	2.091.585	100

De grondsoort bestaat overwegend uit kalkhoudende tot kalkrijke zeekleigronden. In de oude kernen van Tholen, Schouwen, Walcheren en Zuid-Beveland komen ook kalkarme gronden voor, die gedeeltelijk ongeschikt zijn voor bouwland en daarom als grasland in gebruik zijn genomen.

In 1974 was de volgende veestapel aanwezig :

21.209 melkkoeien
65.784 overig rundvee, inclusief mestvee
28.615 mestvarkens
11.567 fokvarkens
25.253 biggen < 20 kg
825.430 kippen

De totale produktiewaarde van de landbouw bedroeg gemiddeld over de jaren 1972 t/m 1974 in totaal 517 miljoen gulden en geeft per bedrijfstak het volgende beeld :

akkerbouw	304 miljoen gulden
tuinbouw	79 » »
veehouderij	134 » »

Werkgelegenheid.

In de periode 1960-1970 toonde de totale werkgelegenheid een aanzienlijke uitbreiding en heeft zich daarna gestabiliseerd op ± 85.000 bezette arbeidsplaatsen door mannen en ± 22.000 door vrouwen. In de landbouw is er een konstante achteruitgang, zoals blijkt uit de volgende tabel :

Aantal door mannen bezette arbeidsplaatsen in Zeeland

Sectoren	1960	1970	1973
Nijverheid	27.640	38.400	39.170
Landbouw	22.350	11.600	9.100
Visserij	1.030	720	700
Diensten	28.500	34.800	35.250
Totaal	79.520	85.520	84.220

In deze periode was de afname in de landbouw ongeveer 60 % en deze ontwikkeling typeert hoe snel de arbeidsproductiviteit in de landbouw wel is toegenomen.

Gedurende de jaren 1960-1973 nam het aandeel van de landbouw in de totale werkgelegenheid af van 28 % tot 11 %.

Aantal grondgebruikers en bedrijfsgrootte.

De ontwikkeling van de bedrijfsgrootte vormt een belangrijke aanwijzing voor de onvoldoende rendabiliteit van de bedrijven, waardoor tal van ondernemers de landbouw verlaten en een ander beroep kiezen.

Wijzigingen in bedrijfsgrootte in de periode 1959-1973

	1959	1970	1973
1 - 5 ha	4.442	2.723	1.437
5 - 10 ha	1.922	1.417	1.199
10 - 15 ha	1.320	1.127	977
15 - 20 ha	747	791	742
20 - 30 ha	904	995	942
30 - 50 ha	923	918	935
50 - 100 ha	332	352	394
+ 100 ha	19	32	47
	10.609	8.355	6.673

De afname bedraagt gemiddeld over deze periode $\pm 2 \frac{1}{2}$ % per jaar, wat resulteert in een halvering van het aantal bedrijven in 20 jaar. Het aantal bedrijven met 30 ha en groter blijft geleidelijk verder toenemen.

Ruim 80 % van deze grondgebruikers oefenen landbouw uit als hoofdberoep. De gemiddelde bedrijfsgrootte nam toe van 13,84 ha in 1959 tot 19,45 ha in 1973. Voor geheel Nederland was deze gemiddelde bedrijfsgrootte 14,04 ha in 1973, zodat de bedrijfsomvang in Zeeland gunstig is in vergelijking met het landelijk gemiddelde.

Zelfrijdende bietenrooier met verzamelbak.

Archief Prov. Dir. voor de Bedrijfsontwikkeling in Zeeland.

Productie-omstandigheden.

Vrijwel alle bedrijven zijn aangesloten op het net van waterleiding, elektriciteit en telefoon. Het elektriciteitsnet schept echter wel problemen door onvoldoende capaciteit bij toenemend verbruik.

Na de inundatie van Walcheren in de Tweede Wereldoorlog en de overstromingen tijdens de ramp van 1953 werden grote gebieden via ruilverkavelingen opnieuw in cultuur gebracht, met een rationele perceels-indeling, ontwatering, drainage en grondverbetering.

Ongeveer drievierde gedeelte van Zeeland kreeg op deze wijze een nieuwe structuur. Over het geheel genomen kunnen de externe productie-omstandigheden als zeer gunstig worden beoordeeld.

Akkerbouw.

Het bouwplan van de Zeeuwse akkerbouw bevat :

36 %	granen
9 %	peulvruchten
12 %	handelsgewassen en landbouwzaden
41 %	hakvruchten
2 %	groenvoedergewassen

Landelijk gezien telen de akkerbouwers in Zeeland :

95 %	van de stambomen
38 %	van de zaauijen
28 %	van het graszaad
22 %	van de consumptie-aardappelen
18 %	van de suikerbieten

Gemiddeld worden op de klei- en zavelgronden goede opbrengsten behaald. De consumptie-aardappelen zijn van goede kwaliteit en worden grotendeels bewaard in luchtgekoelde bewaarplaatsen. Ten dele vindt deze bewaring plaats bij de koöperaties of de zelfstandige handel en ten dele op de landbouwbedrijven. Tot laat in het voorjaar kan zodoende een goed produkt worden afgeleverd.

Binnen dit gebied nemen tal van akkerbouwbedrijven deel aan de teelt van zaaizaad. De Keuringsdienst van gewassen keurt jaarlijks een aanzienlijk areaal granen, graszaad, peulvruchten en vlas en in mindere mate pootaardappelen.

Tuinbouw.

De belangrijkste teelten in 1974 waren :

4.780 ha	pit- en steenvruchten	op 1.044 bedrijven
178 ha	kleinfruit	op 423 bedrijven
706 ha	bloembollen	op 413 bedrijven
415 ha	tuinbouwzaden	op 292 bedrijven

Het areaal pit- en steenvruchten heeft betrekking op 3.023 ha appelen en 1.620 ha peren, 110 ha morellen en 27 ha diversen. De inkrimping van het areaal fruit is thans weer beëindigd en blijft gehandhaafd op ± 4.800 ha.

Het aantal bedrijven met fruitteelt in 1970 bedroeg in totaal 1.437. De snelle afname tot 1.044 in 1974 toont aan, dat deze tak volop in beweging is en dat de specialisatie op de bedrijven wordt voortgezet.

Zeeland is na de provincie Gelderland de tweede fruitteeltprovincie van Nederland.

Evenals bij de akkerbouw is de oppervlakte van de fruitteeltbedrijven in dit gebied gunstiger dan het landelijk gemiddelde, resp. 4,50 ha en 3 ha.

Veehouderij.

Binnen de melkveehouderij voltrekt zich in snel tempo de overgang van de melkbussen naar de diepkoeltanks. Aan deze overgang zitten er voor de melkveehouders met minder dan 10 melkkoeien belangrijke konsekventies. Op deze bedrijven vinden de ondernemers de investeringen van diepkoeltank en bijkomende kosten niet meer verantwoord. Dit blijkt o.a. uit de snelle afname van het aantal melkafleverende bedrijven :

Aantal melkafleverende bedrijven in Zeeland

1-1-1972	1.637	bedrijven
1-1-1973	1.492	»
1-1-1974	1.325	»
1-1-1975	1.080	»
1-7-1975	1.058	»

De verwachting is, dat er per 1 januari 1977 geen melk meer in bussen zal kunnen worden afgeleverd. Het aantal melk afleverende bedrijven wordt op die datum geschat op maximaal 800.

Niettemin blijft de melkveestapel vrijwel konstant als gevolg van voortgaande uitbreiding en specialisatie.

Problematiek.

De snel stijgende kosten van arbeid dwingen de ondernemers om arbeid te vervangen door kapitaal, teneinde het inkomen van de boer en zijn gezin veilig te stellen.

Mechanisatie en specialisatie vinden regelmatig voortgang om de produktiviteit van de arbeid te verbeteren.

Een aantal bedrijven kan de strijd om het bestaan niet volhouden, beëindigen hun bedrijf of zoeken ander werk.

De vrijkomende gronden zijn onvoldoende om aan de bestaande vraag naar bedrijfsvergroting te kunnen voldoen.

Een rem op deze ontwikkeling vormen de huidige werkloosheid, de hoge grondprijzen, de grote kapitaal-behoefte van de gespecialiseerde bedrijven en de hoge rentevoet.